

**ЛЕЛЕКА ЧОРНИЙ - ЯК РІДКІСНИЙ І ЦІННИЙ ВИД
ОРНІТОФАУНИ УКРАЇНИ. ВАЖЛИВІСТЬ
ЙОГО ЗБЕРЕЖЕННЯ І ОХОРОНИ**

Сосновчик Олександр,
студент

Корсун Леонід,
кандидат наук

*Міжнародний університет «Рівненський економіко-гуманітарний інститут»
імені академіка Степана Дем'янчука*

З давніх-давен люди шанували птахів, вони були вісниками радості і печалі. Птахи дивували людей тому що вони були майже єдиними істотами, які вміли літати. Різні види птахів будували різні гнізда, вражали своєю різноманітністю та способом життя. На зиму одні відлітали в теплі краї, а інші залишалися.

Птахи зберігають за собою ще багато не вивчених загадок природи. Зменшується кількість диких ландшафтів, деякі птахи зникають взагалі, інші на межі зникнення. Багато їх гине від безглузких масових знищень, на лініях електропередач, а найбільш через те, що діяльністю людини змінилось саме середовище їхнього існування.

Таким видом як лелека чорний мало хто займався, хоч і були значні дослідження, але все ж не остаточні. Більшість орнітологів пов'язували його максимальну схожість із його родичем - білим лелекою.

Білий лелека гніздиться біля людей, а чорний навпаки у глухих лісах. Щоб знайти його гніздо, треба йти у глушину старих лісів де царство вічного мороку та комарів, де неприступні болота. Чорний лелека дуже рідкісний і цінний вид, на Україні їх залишилось близько 300-350 особин, що порівняно з популяцією білого лелеки, дуже мало. Про поведінку його майже нічого невідомо, або вказують, що вона така як і у білого лелеки. Але це зовсім різні види, які багато чим схожі і багато чим відмінні, деякі факти із життя цього птаха залишаються не вивченими.

В роботі використані дослідження окремих орнітологів і свої власні спостереження і дослідження /Сосновчик Ол./ цього виду на Поліссі.

Лелека чорний /*Ciconia nigra*, рос. Аист черный/ - в народі, -бусол, бусля, гайстер, черногуз. Будовою тіла нічим не відрізняється від білого /*Ciconia alba*/.

Але лелека чорний трішки менший від білого, маса тіла 3000-3500 г. крило і хвіст 150-195 мм. забарвленням та оперенням він дуже відрізняється від білого .У дорослого птаха голова ,шия, верх тіла, більша частина грудей, покривні крила, махові і рульові - чорні із зеленувате і червоно - фіолетовим блиском. Низ тіла і махові пера білі. Голі частини лица червоні / навкруги очей /. Дзьоб та ноги яскраво червоні. Самець і самка не мають чіткого статевого деморфізму. Молоді птахи мають чорно - буре оперення. Спосіб польоту чорних і білих лелек не відрізняється, шия з головою і дзьобом витягнуті уперед, ноги назад .У польоті лелеки добре планерують, швидкість польоту лелеки 200-400 км. за добу, тобто 16.5- 8.3 км. за годину .Лелека чорний поширений від Іспанії до Далекого Сходу. На півдні Піренейського півострова, в Німеччині, Карпатах, Балканському півострові, правобережжі України, Білорусія, Прибалтика. Північна межа проходить від Санкт-Петербурга, Томська, басейна Алдана, Японського моря. Зустрічається на гніздуванні у горах Середньої Азії, Закавказзя і до берегів Перської затоки.

Відліт починається з середини серпня - вересня. Летять поодинокі та зграйками по 2-6 осіб, зрідка по 40-100 особин. З України лелеки летять по західному березі Чорного моря, через Малу Азію, Близький Схід, Єгипет, Судан.

Досі не з'ясовано як перелітні птахи орієнтуються, особливо у ночі. Стверджують, що птахи орієнтуються за допомогою зірок, магнітного поля Землі, елементів місцевості. Зимують чорні лелеки в Африці, на південь від Сахари, в Родезії і Південній Африці зафіксовано 34 пари /Акімушкін /.

В Україну лелеки повертаються в кінці березня - на початку квітня. Іноді спостерігаються масові скупчення чорних лелек. Один такий випадок спостерігався в квітні 1990 року в Корецькому районі біля сіл Сторожів і Франкопіль. Серед лісу на спущеному ставку площею 22 га зібралось більше 80 особин. В калюжах було багато риби, якою вони живилися два дні.

В Рівненській області гніздуються приблизно 70 пар, по всій Україні близько 300 особин, всього 120-130 пар чорних лелек.

Лелека чорний дуже чутливий до навколишнього середовища, був витіснений цивілізацією у глушину. Одна пара лелек здатна займати площу до 10 000 га. За їжею літають за 10 км і більше. На Рівненщині гнізда лелеки чорні влаштовують у гушавині старих заболочених лісів. На Поліссі лелека частіше поселяється на дубі, вільсі, сосні, рідше - березі, на висоті від 7 до 20 м. Чорні лелеки будують гнізда більш охайніше ніж білі. Гніздо - кругле або овальне, в основі товсті гілки і лише лоток вимощується мохом, сухою травою, шматочками дерну. По ствердженню лісників, на Поліссі чорні бусли більше 3-х років в одному гнізді не живуть.

Лелеки можуть будувати гнізда в різних частинах дерева. У Малуському лісництві - на товстій боковій гілці, на висоті 20 м. У Листвинському і Бистрицькому лісництвах - біля самого стовбура. Харчуються лелеки чорні тією їжею що і білі - риба, земноводні, плазуни та інші.

Лелека чорний - моногамний птах, і створює пари на все життя. Здатний до розмноження у трьохрічному віці, живе до 20 років. У шлюбних поведках чорних і білих лелек є суттєві розбіжності, ритуали запрошення до гнізда різні. Кладка яєць частіше всього у середині квітня. У кладці буває 4-5 інколи 6 яєць. Насидження почергове на протязі 30-32 дні починаючи з першого яйця. Не всім лелечатам вдається дожити до осені. В Бистрицькому лісництві спостерігали що, чорні лелеки викидали з гнізда одне пташеня яке ставало здобиччю лісових хижаків.

Десь у 90-х роках, коли Полісся було охоплене лісовими пожежами, у заплаві р. Случ між Березним і Моквином спостерігалось масове скупчення чорних лелек, їх тут було до 60 особин. Вони почувались біженцями на своїй рідній землі, горіли їх гнізда, вони вже не змогли вивести потомство.

В Брянських лісах Росії, спостерігали факти вирубки дерев з гніздами лелек, браконьєрство, помилкові вбивства лелек Але головний фактор є бездумне знищення лісових масивів, осушення великих площ землі, зміна гідрологічних режимів річок, фактор

непокоєння. Збіднення річки Случ, Чорнобильська катастрофа, призвело до того, що чорний лелека був віднесений до списку категорії зникаючих. Проблема лісів - це глобальна проблема, а його зникнення означає знищення всього. Проблема чорного лелеки залишається гострою не тільки на Поліссі. Екологія повинна стати новою філософією життя, щоб будувати добрі взаємини з природою.

Ідеальні місця для його гніздування - території заповідників, це едщч природоохоронна територія де збороняється будь яка господарська діяльність. Саме тут вони вільно гніздуються і розмножуються. У 1968 році був створений Поліський заповідник де реєстрували 13 пар чорних лелек. На Рівненщині у 2000 році було створено Рівненський біосферний заповідник, який має бути продовженням Поліського. Він охоплює чотири великі заказники

Переброди, Сира Погоня, Сомино, Біле озеро, на півночі області. Надано статус регіонального ландшафтного парку таким територіям як, Надслучанський Березнівського району, площею 19 тис. га. Проблема охорони природи гостро стоїть у всьому світі. За підрахунками екологів для нормального функціонування біосфери потрібно, щоб 4 -5 відсотків суші були заповідником, і наближені до заповідних, заказники, парки, ліси, до 30 відсотків. Дуже важливим є пропаганда знань про птахів, що може їх зберегти від непродуманого знищення.

Лелека чорний, птах який став рідкісний і майже легендарний. Він майже зник, як зникли і зникають ліси Полісся. Отже, проблема чорного лелеки потребує уваги як і

все Полісся яке посідає гідне місце у світовій гармонії, порушення якої призводить до загибелі біосфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андриєнко Т.Л. Край лісів та імлістих боліт. - К., 1988.
2. Акимущин И. Мир животных М.,1989.
3. Брем А.Э. Жизнь животных. - М.,1989.
4. Бэмс Р.А. Кузнецов А.В. Птицы лисов и гор СССР. - М.,1981.
5. Бабенко В.Г., Кузнецов А.А. Птицы Красной книги СССР. - М.,1986.
6. Воїнственський М.А. Птахи наших лісів. - К., 1999.
7. Воїнственський М.А. Природозаповідний фонд України. - К., Реєстр-довідник, 1986.
8. Воїнственський М.А. Птахи. - К, 1984.
9. Горлицький М.І. З природою на самоті. - К., 1986.
10. Головач О.Ф., Грищенко В.Н., Серебряков В.В. Современная живность, распространение и миграция аиста черного на Украине. - К.,1984.
11. Горбань М.М. Численность черного аиста на западе Украины. - К.,1989.
12. Грищенко В.М. Рік чорного лелеки на Україні: мета і завдання / орнітофауна на західних областях України.

РЕЗЮМЕ

В роботі О. Сосновченка зроблена спроба заострити увагу на збереженні зникаючої одиниці біосфери та символу України - одного із видів лелеки чорної (бусла).

Зібрані та узагальнені дані, особливо розташуванню лелеки чорної в межах Рівненської області, представляють відповідний інтерес. Приведені дані по кількості та розташуванню заказників, заповідників тощо.

В работе А. Сосновчика сделана попытка заострить внимание на создании исчезающей единицы биосферы и символа Украины — одного из видов аиста черного. Собранные и обобщенные данные, особенно по расположению аиста черного в границах Ровенской области, представляют соответствующий интерес.

Приведены данные по количеству и расположению заказников и заповедников.

МОТИВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ТА ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ

**Поташнюк Р.З.,
Поташнюк І.В.,
Марциновський В.П.**

*Міжнародний університет «РЕГІ» імені академіка Степана Дем'янчука,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне*

Анотація: Наводяться результати вивчення мотивів професійного самовизначення та ціннісних орієнтацій студентів вищих закладів освіти.

Ключові слова: мотиви професійного самовизначення, ціннісні орієнтації, студенти, вищі заклади освіти.

Аннотация: Приводятся результаты изучения мотивов профессионального самоопределения и ценностных ориентаций студентов высших учебных заведений.

Ключевые слова: мотивы профессионального самоопределения, ценностные ориентации, студенты, высшие учебные заведения.

Annotation: Potashnyuk R.Z., Potashnyuk I. V., Martsunovsky V.P. The results of the investigation of professional self-determination and students- priorities orientations at higher educational establishments are presented here.

Key words: professional self-determination, priorities orientations, students, higher educational establishments.

Постановка проблеми. Освіта взагалі і вища освіта, зокрема, відіграє в суспільстві унікальну роль: вона відтворює особистість, озброює її знаннями, формує світогляд і творчі